

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

Список використаних джерел:

1. Базима Н. В. Розвиток мовлення дітей з аутизмом. Харків : «Кенгуру», 2018. 144 с
2. Марценковський, І. А. (2007). Дитячий аутизм: особливі діти з особливими потребами. Здоров'я України. Педіатрія. Психіатрія. 18/1. [Електронний ресурс].
3. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму : монографія / Тетяна Вікторівна Скрипник. К. : Фенікс, 2010. 388 с.
4. Tager-Flusberg H, Kasari C. Minimally verbal school-aged children with autism spectrum disorder: the neglected end of the spectrum. Autism Res. 2013 Dec; Режим доступу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3869868/>].
5. Vogindroukas I, Stankova M, Chelas EN, Proedrou A. Language and Speech Characteristics in Autism. Neuropsychiatr Dis Treat. 2022 Oct 14; Режим доступу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9578461/>

Соколова Г. Б., Парфьонова Т. В.

КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Розлади аутистичного спектру - це особливий тип порушення психічного розвитку, який виникає на основі біологічної дефіцитарності дитини. Згідно сучасної міжнародної класифікації дитячий аутизм відносять до первазивних порушень розвитку, що охоплює всі сторони розвитку. Аутистичні поведінкові прояви можуть виявлятися в різних формах, але однією з загальних рис цього порушення є недорозвиток мовлення різного ступеню прояву. Недорозвиток мовлення у дітей з розладами спектру аутизму може коливатись від повної відсутності мовлення і неспроможності використовувати мовлення як засіб спілкування до наявності розгорнутого мовлення з наявністю в ньому мовленнєвих стереотипій та ехолалій. В цих випадках, ускладнюється комунікаційна сторона мовлення, виникають труднощі у навчанні, спілкуванні з дорослими і дітьми. У зв'язку з цим проблема розвитку мовлення дітей з аутизмом є актуальною як для навчання їх в спеціальних закладах освіти, так і при інклюзивному навчанні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені, які займаються проблемою розвитку аутичних дітей були розроблені методики, що допомагають покращити імпресивне та експресивне мовлення цієї категорії вихованців. Найбільш відомими підходами до розвитку мовлення дітей з аутизмом є методика розвитку мовлення є наукові здобутки Н. Базими, І. Мойсеєнко, В. Тарасун та ін. [1, 4, 5].

Мета статті полягає у теоретичному дослідженні стану розробленості проблеми корекційної роботи з дітьми з РАС із використанням інноваційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У другій половині ХХ століття досить відомою в нашій країні стає методика глобального читання, автором якої є американський лікар-фізіотерапевт Гленн Доман. Вона була створена для того, щоб допомогти навчитися читати дітям із порушеннями психічного розвитку. Сьогодні глобальне читання активно використовують для навчання будь-яких дітей, зокрема дітей з розладами спектру аутизму.

Відносно новою серед існуючих методик розвитку мовлення є методика ТАН-Содерберг яка використовує глобальне читання в якості головного способу навчання. Ця методика була запропонована нідерландським дитячим психіатром Ксав'є С. Т. Тан. За основу він взяв методику шведського лінгвіста Содерберга для глухих та слабочуючих дітей. Використання даної методики показало, що діти набагато краще починають говорити, більш зрозуміло висловлюють свої думки. Методика оптимізує розвиток мовлення у дітей, що мають порушення психічного розвитку. Вона з успіхом використовується для корекційної роботи з учнями, що мають розлади спектру аутизму, так як дозволяє враховувати їх сильні сторони та особливості.

Методика ТАН-Содерберг має такі переваги:

- розвиток когнітивної сфери;
- профілактика дизграфії та дислексії;
- використання в роботі особистісного досвіду дитини;
- можливість тісної співпраці з батьками.

Використання методики ТАН-Содерберг в роботі з дітьми, що мають розлади спектру аутизму сприяє формуванню таких життєво необхідних компетентностей:

- мовної компетентності, яка передбачає формування в учнів цілої низки соціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок задля успішного здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних умовах спілкування;

- мовленнєвої компетентності, що полягає у виробленні в учнів вмінь адекватно й доречно користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності;

- комунікативної компетентності, яка передбачає здатність користуватися мовою як засобом мовленнєвої взаємодії в групі людей в конкретних соціально-побутових ситуаціях, знаходити своє місце серед учасників спілкування, розуміти їх і бути зрозумілим, узгоджувати власні бажання з намірами інших, вміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціювати та підтримувати діалог;

- фонетичної компетентності, яка передбачає правильну вимову всіх звуків та звукосполучень відповідно доорфоепічних норм, наголосів, наявність добре розвинутого фонематичного слуху, що допомагає диференціювати фонемі, володіння інтонаційними засобами виразності

мовлення (темп, тембр, сила голосу, логічні наголоси, залежно від психофізичних особливостей учнів;

- граматичної компетентності, що полягає у виробленні в учнів вмінь правильно вживати граматичні форми рідної мови відповідно до граматичних законів і норм (рід, число, відмінок, клична форма тощо). (Формувати на основі практичної діяльності та наочного матеріалу без засвоєння термінології) [3].

Робота над правильною вимовою, чіткістю й виразністю усного мовлення, над збагаченням словника, правильним і точним вживанням слова, над словосполученням і зв'язним висловлюванням, над орфографічно грамотним письмом при використанні методики ТАН-Содерберг стає основою кожного заняття.

Становлення мовленнєвої особистості відбувається не в лінійній послідовності (оволодіння звуком, граматично правильним мовленням, зв'язним висловлюванням, розширення словника, а в комплексному розвитку всіх компонентів мовлення [3].

Призначення методики Тан-Содерберг - в наданні дитині додаткових можливостей при оволодінні мовленнєвою діяльністю. Дана методика базується не лише на принципі корекції дефекту, а першочергово зорієнтована на пошук та активізацію компенсаторних зон розвитку дитини з порушеннями мовленнєвого та розумового розвитку.

Завдяки добре розвиненій пам'яті, діти краще запам'ятовують те, що вони побачили, ніж те, що вони щойно почули, отже, для ефективного розвитку їхнього мовлення спиратися на сильні сторони дітей – розвинене зорове сприйняття. Засвоєння лексичних значень слів та формування навичок їх належного використання в мовленні швидше відбувається тоді, коли дитина під час вивчення теми бачить слова у поєднанні з відповідними зображеннями, багаторазово маніпулює з ними різними способами, співвідносить їх, спираючись на власний досвід. Коли дитина при навчанні має можливість спиратися на емоційно забарвлені події свого життя, введення нових слів в словосполучення і речення, здійснюється більш швидко і вдало.

Основні різновиди роботи: глобальне читання та складання ТАН-історій. Історії залежать від особливостей розвитку дитини і варіюються від простих словосполучень і речень до складання оповідань.

Форми роботи: серії вправ з глобального читання, робота з фотоальбомами.

Необхідне обладнання: фотографії з підписами до них, фотоальбоми на різні лексичні та граматичні теми з підписами до них, що спираються на власний досвід дитини, папка на кожну дитину.

Ця методика доступна і цікава для дітей, підходить учням які мають значні труднощі з концентрацією уваги. На заняттях такі учні проявляють інтерес до діяльності і можуть протягом тривалого часу зосереджуватися на виконанні вправ. Для досягнення кращих результатів у розвитку мовлення

школярів, пропонується поширювати лексичні теми, що передбачають засвоєння певної групи слів на інші навчальні предмети, дотримуючись принципів комплексного, тематичного та інтегрованого навчання, тісно співпрацювати з педагогами та батьками.

Висновки та перспективи. Таким чином, у результаті теоретичного дослідження встановлено, що використання методики ТАН-Содерберг позитивно впливає на розвиток мовлення дітей з РАС. Але проведене дослідження не вичерпує всіх питань розглянутої проблеми, а відкриває перспективу для пошуків нових шляхів та методик, що сприятимуть розвитку мовлення дітей зазначеної категорії.

Список використаних джерел:

1. Базима Н. В. Вивчення мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку. *Збірник наукових праць Кам'янець – Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна* / За ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець- Подільський : Медобори-2006, 2013. Вип. 23. Ч. 3 С. 22-30.
2. Дегтяренко Т. М., Гужва М. А. Модель організації міжвідомчої допомоги аутичним дітям: від теорії до практики. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журнал / голов. ред. : А. А. Сбруєва. Суми, СумДПУ ім. А.С.Макаренка. 2015. Вип. 1 (45). С. 52-65.
3. Заремба В. В., Ліщук Н. І., Морозова Н. В. Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з розумовою відсталістю. *Розвиток мовлення з використанням методики ТАН-Содерберг.* Київ. 2015.
4. Мойсенко І. М. Модель формування сенсомоторних компетенцій у дітей з розладами аутичного спектра дошкільного віку. *Scientific research of the XXI centur. Volume I: collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov.* Sherman Oaks, Los Angeles : GS publishing service, 2021. Розд. Pedagogikal sciences. С. 219-233.
5. Тарасун В. В. Аутологія : монографія. Київ: «МП Леся», 2014. 580 с.

Соколова Г. Б., Рibaкова Н. В.

ВИВЧЕННЯ ПИТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. В наш час набуває актуальності проблема надання допомоги дітям з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовлення, в формі організації інклюзивного навчання.

Тому, вчитель-логопед в будь-якому закладі освіти може зіткнутися з труднощами організації діагностики та відстеження динаміки мовленнєвого розвитку дітей, які мають різний ступінь прояву мовленнєвого порушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За даними медико-соціальних досліджень за останні декілька років значно збільшилася кількість дітей з порушеннями мовлення. Науковці і практики стурбовані збільшенням кількості дошкільників, які мають